

Sessió setena. El fenomen urbà

A dos quarts de set de la tarda del dijous, 14 de març, començà la sessió setena del Congrés dedicada a l'anàlisi del fenomen urbà a Catalunya. Presidí la sessió l'arquitecte Ricard Pié i Ninot, director dels Serveis de Planejament i Gestió de l'Ajuntament de Barcelona. Actuarem de Ponents la professora Pilar Riera i Figueras de la Universitat Autònoma de Barcelona, el senyor Josep Serra i Batiste de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana i el professor Manuel Ribas i Piera de la Universitat Politècnica de Catalunya. A la sessió, que omplia a vessar la Sala Prat de la Riba, hi assistiren, entre altres, els geògrafs Joan Becat i Joan-Pere Gensane, de Perpinyà, el professor Claval, de París, Juli Esteban, de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana, i els senyors Xavier Subias, Joan Vilà Valentí, Joan Rebagliato, Antoni Tulla, Josep Oliveras, Joan-Eugení Sánchez, Francesc Nadal, Rosa M. Vinyolas, Josepa Bru, Maria Villanueva, Montserrat Iglésies, etc.

Començà l'acte amb unes paraules del president Sr. Ricard Pié. Va iniciar el seu parlament dient que «Fa prop d'un mes i mig en Lluís Casassas em va convidar a aquesta sessió del Congrés per actuar-hi de moderador. El meu paper, per tant, no és altre que donar pas als tres ponents i conduir el debat. En qualsevol cas abans de donar les paraules corresponents, voldria fer referència al tema d'aquesta sessió, «La Geografia Urbana», i apuntar alguns extrems.

Si hi ha quelcom que sorprèn i interessa als nostres col·legues europeus —arquitectes, geògrafs, economistes, etc.— que ens visiten, és el crèdit social i polític que té el nostre planejament territorial i urbanístic. L'esforç fet en aquestes darrers anys i sobretot l'alt grau de compliment en el ple període de «desregularització» social que viuen altres països, no té equivalent a cap altre país. Val a dir que en aquest període els arquitectes-urbanistes hem pres un gran protagonisme, sobretot gràcies al paper que molts de nosaltres hem jugat en la materialització de certes propostes i la construcció d'espais públics i edificis. En ple període de recessió econòmica, l'administració va ser una de les locomotores d'activitat i la ciutat construïda, un escenari adequat per a la reactivació econòmica. És cert que el planejament d'aquest període s'ha preocupat de realitzar diferents escales de planejament i construcció, però també és cert que han abandonat alguns dels camps de reflexió i progressió que li eren propis, la projectació de la gran escala i la regulació i ordenació dels usos, entre altres.

Després de la fractura de la reivindicació dels planejaments territorials, com havien estat el de la Comarca de Barcelona, el de l'Àrea Metropolitana, etc., la pràctica i el pensament planificador s'han refugiat en el valor de les parts i en la impossibilitat d'una ordenació major que estudiï l'espai edificable. El discurs territorial i urbanístic que ens ve d'aquest període, és un discurs sobre els contenidors i residència per manca de capacitat disciplinar per anar més enllà i saber i treballar sobre els usos i les activitats de futur.

Poques vegades es fan tan evidents les mancances de l'urbanista-arquitecte en una sèrie de camps que ara rebroten en el discurs planificador i pels que no hi ha una bona capacitat de resposta. Queden molt lluny aquells temps que hi havia equips interdisciplinaris, amb geògrafs de renom, com en Llobet, que intervenien en plans urbanístics. La diàspora disciplinària dels anys setanta, va donar preeminència als arquitectes a Catalunya; i a aquests

i als enginyers de camins a altres parts de l'Estat espanyol. L'abandonament dels geògrafs catalans del camp del planejament urbanístic i territorial, no ha estat cobert per ningú. Els arquitectes cada cop tenim més llibres de geografia i hem fet de mals afeccionats. Mentre el planejament ha pres forma construïda, els arquitectes ens hem sentit segurs. Els nous reptes de futur, però, necessiten una reflexió més àmplia. La Geografia urbana havia obert molts camins i els geògrafs semblava que havien entès que intervenir en les transformacions i els canvis especials formava part de la seva tasca. En els darrers anys, però, els geògrafs havien tornat a les caveres acadèmiques.

El missatge que us vull fer arribar, és la necessitat de tornar a una nova pràctica, en la confiança que la Geografia deixi de ser solament testimoni dels fets per convertir-se en protagonista. (RP)

A continuació, la professora **Pilar Riera i Figueras**, de la Universitat Autònoma de Barcelona parlà dels treballs que han efectat els geògrafs catalans sobre el sistema urbà de Catalunya. Tot classificant la producció científica en cinc períodes (1931-39, 1939-59, 1959-77, 1977-87 i 1987-91), Pilar Riera va considerar primerament els elements del sistema urbà objecte d'anàlisi: les ciutats, les relacions i fluxos que generen. Seguidament va fer esment dels temes tractats: població, característiques industrials, comerç i serveis, etc. I per finalitzar, va fer un balanç del coneixement global que es té del sistema urbà i de les possibles línies d'investigació a desenvolupar en un futur.

El senyor **Josep Serra i Batiste**, de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona parlà, a continuació, de la ciutat metropolitana. Va assenyalar que la dificultat inicial és no saber quins són els límits reals de la ciutat de Barcelona que ocupa un sector urbanitzat superior al seu terme municipal. Parlà de les relacions funcionals, dels desplaçaments diaris per raó del treball i dels dos nivells en què s'estructura l'espai metropolità: un àmbit d'influència directa de Barcelona i un altre àmbit d'influència indirecta on existeixen altres mercats de treball. Parlà de les corones existents a l'entorn de Barcelona i de la desconcentració de Catalunya que es comença a entreveure. La ponència tractà dels desequilibris socials i territorials a l'Àrea Metropolitana i per tant afirmà que tractar dels desequilibris a Catalunya és parlar, en lloc destacat, de desequilibris a l'entorn metropolità, i afirmà, finalment, que és des de la perspectiva de la redistribució i el reequilibri territorial, que vol dir de la gestió urbanística, que és convenient disposar d'una institucionalització metropolitana.

Finalment, l'arquitecte sr. **Manuel Ribas i Piera**, professor de la Universitat Politècnica de Catalunya, va parlar de la regió metropolitana de Catalunya. Va dir que l'estructura metropolitana —i a continuació va assajar una definició de les regions metropolitanes— és essencialment una estructura difusa. Parlà de les regions metropolitanes què existeixen a Catalunya i del fenomen de la urbanització del camp, en un sentit de ciutats difuses en que els veïns ho són per la seva comunitat d'interessos, malgrat la distància. Avui, el continu edificat ja no és la característica intrínseca del fet urbà. Creu que la «ciutat» del futur serà definida pel sentit social, que es crearan cultures disperses, i que, per tant, caldrà enfortir els vincles culturals i que caldria posar l'accent en els aspectes qualitius i sovint imponderables, més que no pas en els quantitius i numèrics.

A continuació es presentaren les següents comunicacions, algunes de les quals foren defensades pels seus autors:

Cortès i Rodríguez, Jordi i Serra i Coma, Roser: *Els canvis de capitalitat al Lluçanès. Una aproximació geo-històrica.*
Coscuella i Tarroja, Alexandre: *Geopolítiques locals i reestructuració econòmica i social en els processos de transformació de les estructures territorials: Les xarxes urbanes.*
Durà i Guimerà, Antoni: *Una anàlisi quantitativa de l'espai urbà metropolità: La revista «Gramma» i l'evolució de la percepció del paisatge a Santa Coloma de Gramenet.*
Fraguell i Sansbelló, Rosa M. : *L'especialització funcional en el sistema urbà català: El cas de la funció universitària de Girona.*
Palos Rodríguez, José: *La dinàmica de les perifèries urbanes i la seva percepció: El sector central del Baix Llobregat.*

En acabat, s'inicià un col·loqui en el que intervingueren diversos assistents. Els ponents aclariren alguns punts que potser no havien quedat prou explicats en les seves intervencions inicials.

La presidència de la sessió setena, amb el professor Ricard Pic.

La intervenció de Pilar Riera.

Josep Serra i Batiste exposa la seva ponència.

Manuel Ribas i Piera durant la seva exposició.

Un aspecte de la sessió de treball.